

Eesistuja kokkuvõte ÜRO Säästva Arengu Komisjoni 15. istung

Energia ja säästva arengu, tööstuse arengu, õhusaaste ja atmosfääri ning kliimamuutustega seotud kavade rakendamist kiirendavad poliitilised võimalused ja praktilised meetmed

1. Säästva Arengu Komisjoni 15. istungil osalenud ministrid ja delegaadid võtsid ette põhjalikud läbirääkimised suure hulga selliste omavahel seotud teemade üle nagu energia ja säästev areng, tööstuse areng, õhusaaste, atmosfäär ja kliimamuutused. Need läbirääkimised toimusid komisjoni esimehe koostatud muudetud läbirääkimisteksti kavandi järgi. See valmis eesistuja esialgse teksti põhjal, mis tulenes 26. veebruarist 2. märtsini 2007 peetud valitsustevahelisest ettevalmistavastkoostumisest ning delegaatide märkustest ja arutelust komisjoni nõupidamise esimesel nädalal toimunud viie istungi jooksul. Läbirääkimised dokumendi üle algasid neljapäeval, 3. mail ja pidid lõppema teisipäevaks, 8. maiks 2007, kuid kehtsid koos kõrgetaseme osaga (*High Level Segment*) kuni istungi viimase päevani.

2. Saavutati üldine kokkulepe selles, et energia ja säästva arengu, tööstuse arengu, õhusaaste, atmosfääri ja kliimamuutuste küsimused on säästva arengu ja aastatuhande arengueesmärkide saavutamiseks esmatähtsad. Delegaadid saavutasid peaaegu üksmeele tööstuse arengu ning õhusaaste ja atmosfääri teemadel, kuid jäid eriarvamustele energia ja kliimamuutuste peatükkide võtmeküsimustes. Seetõttu pidi eesistuja esitama otsuseteksti komisjonile kaalutlemiseks, väljendades nõnda tõsisid jõupingutusi vastandlikel seisukohtadel poolte ausaks ja tasakaalukaks lepitamiseks. Kõik suuremad poliitilised rühmitused peale ühe nõustusid esimehe väljapakutud otsusetekstiga. Saksamaa kui ELi liikmesriikide esindaja ja üks vaatlejana osalenud riik lükkasid otsuseteksti tagasi, sest kokkulepet taastuenergiaga seotud ajaliselt piiritletud eesmärkides, energiapoliitika lõimimises riiklikesse kavadesse 2010. aastaks, ametlikus kokkuleppes vaadata energiaküsimused ÜROs üle ning energiatõhusust puudutavat rahvusvahelist kokkulepet ei saavutatud. Et üksmeelele ei jõutud, esitatakse käesolev eesistuja koostatud läbirääkimiste kokkuvõtte otsusedokumendi asemel. Otsusedokument ise on kokkuvõttele lisatud.

3. Paljud delegaadid viitasid olemasolevale resolutsioonide, otsuste ja konverentsi lõppdokumentide kogumile, mis annab tausta ja raamistiku energiat ja säästvat arengut, tööstuse arengut, õhusaastet ja atmosfääri ning kliimamuutusi käsitlevate otsuste tegemisele. Nende dokumentide hulka kuuluvad keskkonna ja arengu Rio deklaratsioon, sealhulgas seitsmes põhimõte „ühine, kuid diferentseeritud vastutus”, Agenda 21 ja Agenda 21 edasise rakendamise programm, Johannesburgi säästva arengu deklaratsioon ja maailma säästva arengu tippkohtumise rakenduskava (Johannesburgi rakenduskava), Monterrey rahvusvahelise arengurahastamise konverentsi kokkulepe, Barbadosse deklaratsioon ja väikesaarte arenguriikide säästva arengu tegevuskava, Mauritiuse deklaratsioon ja väikesaarte arenguriikide säästva arengu tegevuskava edasise rakendamise Mauritiuse strateegia, Säästva Arengu Komisjoni 9. istungi otsused, Hyōgo tegevusraamistik 2005–2010: rahvaste ja ühiskondade paindlikkuse parandamine suurõnnetuste korral, mis võeti vastu 18.–22. jaanuarini 2005 Jaapanis Hyōgos Kōbe linnas peetud suurõnnetuste vähendamise alasel ülemaailmsel konverentsil.

4. Paljud riigid juhtisid tähelepanu jätkuvale vajadusele lõimida majanduslik ja sotsiaalne areng ning keskkonnakaitse kui vastastikku sõltuvad ja üksteist tugevdavad säästva arengu tugisambad, ja sellele, et vaesuse vähendamine, mittesäästvate tootmis- ja tarbimismudelite muutmine ning

majandusliku ja sotsiaalse arengu loodusliku ressursibaasi kaitse ja haldamine on säästva arengu peamised eesmärgid ja eeldused.

5. Riigid rõhutasid ka vajadust teha pingutusi selleks, et saavutada rahvusvaheliselt kokkulepitud arengueesmärgid, sealhulgas need, mis sisalduvad ÜRO aastatuhande deklaratsioonis, suuremate ÜRO konverentside lõppdokumentides ja alates 1992. aastast saavutatud rahvusvahelistes kokkulepetes, sealhulgas 2005. aasta maailma tippkohtumise lõppdokumendis, milles tunnustati jätkuvalt tungivat vajadust need eesmärgid saavutada.

6. Paljud riigid rõhutasid, et energia ja säästva arengu, tööstuse arengu, õhusaaste ja atmosfääri ning kliimamuutuste teemad on omavahel tihedalt seotud ning neid tuleb käsitleda koos, võttes arvesse majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonda puudutavaid tegureid, vastavate valdkondade poliitikat ja valdkondadevahelisi küsimusi komisjoni 11. istungil määratletu kohaselt, samuti vastavaid riiklikke, piirkondlikke ja kohalikke asjaolusid ja õigusraamistikku.

7. Rõhutati Aafrika riikide, vähimarenenud riikide, sisemaa arenguriikide ja väikesaarte arenguriikide erivajadusi, arvestades konkreetseid arenguraskusi, millega need riigid silmitsi seisavad.

8. Soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist, eriti naiste rolli kõigil juhtimise ja otsusetegemise tasanditel peeti energia ja säästva arengu, tööstuse arengu, õhusaaste ja atmosfääri ning kliimamuutuste kui omavahel seotud küsimuste käsitlemisel hädavajalikuks.

A. Energia ja säästev areng

9. Tõdeti, et energia on säästvaks arenguks, vaesuse vähendamiseks ja rahvusvaheliselt kokkulepitud arengueesmärkide saavutamiseks otsustava tähtsusega, ning et aastatuhande arengueesmärkide saavutamist ja Johannesburgi rakenduskava elluviimist on hädasti vaja tunduvalt kiirendada. Üldist tunnustust leidis ka tõdemus, et ligipääs usaldusväärsetele, mõõduka hinnaga, majanduslikult elujõulistele, ühiskondlikult vastuvõetavatele ja keskkonnaohututele energiateenustele on otsustava tähtsusega, eriti arengumaade jaoks. Saavutati üldine heakskiit vajadusele mitmekesistada veelgi energiavarustust, töötades välja tiptasemel, puhtamaid, tõhusamaid, mõõduka hinnaga ja tulusaid energiatehnoloogiaid, sealhulgas tiptasemel ja puhtamaid fossiilkütuse ja taastuvenergia tehnoloogiaid.

10. Toimus üsna suur arutelu fossiilkütuste ja nende osatähtsuse üle energiakoosluses. Kuigi rõhutati, et fossiilkütustel on ka järgmistel aastakümnetel energiavarustuses valitsev roll, toonitasid mõned riigid, et tuleb teha kõik jõupingutused energiakoosluse mitmekesistamiseks ja pöörata palju suuremat tähelepanu taastuvenergia osatähtsuse kiirele suurendamisele.

11. Samas kui mitmed riigid rõhutasid vajadust suurendada üle maailma tunduvalt taastuvate energiaallikate osakaalu, et kasvatada taastuvenergia osa kogu energiavarustuses, tahtsid nad minna ka kaugemale sellest, et riiklike ja vabatahtlike piirkondlike plaanide ja algatuste rolli lihtsalt tunnustada, ning panna selleks paika ajalised eesmärgid. Ajaliste eesmärkide määramine oli üks küsimustest, milles kokkuleppele ei jõutud.

12. Mainiti ka süsiniku salvestamise ja ladestamise ning paremate naftareostuse likvideerimise tehnoloogiate arendamist, samuti seda, et arenenud riigid kiirendavad oma arendustegevust

kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisel.

13. Paljud riigid rõhutasid vajadust kasutada rohkem tõhusaid poliitilisi vahendeid, et tagada energiapoliitika tugi arengumaade jõupingutustele vaesuse vähendamisel ja mitmekesistatud energiapoliitika lõimimisele riiklikesse säästva arengu strateegiatesse, vaesuse vähendamise strateegiatesse ja riiklikesse arengukavadesse.

14. Paremate turusignaalide kasutamist, turumoonutuste kõrvaldamist, maksustamise ümberstruktureerimist ja kahjulike ainete kõrvaldamist sealt, kus neid on, võttes arvesse arengumaade erivajadusi ja -tingimusi, nähti võimalusena, kuidas edendada säästva arenguga sobivaid energiasüsteeme ja minimeerida samas võimalikku ebasoodsat mõju riikide arengule.

15. Laialdast tunnustust leidis vajadus kiirendada vaeste ligipääsu säästvatele energiateenustele, muu hulgas maapiirkondade, eriti arengumaade, k.a vähimarenenud riikide, sisemaa arenguriikide, väikesaarte arenguriikide, ja Aafrika riikide maa- ja kõrvaliste piirkondade säästva elektrifitseerimise programmide kaudu, ning vajadus võtta stimuleerivad meetmed, et ergutada avalikku ja erasektorit rohkem investeerima säästvate ja paremate energiateenuste ja infrastruktuuri loomiseks, eriti vaeste jaoks, linnades, linnade ümbruses ja maapiirkondades, pöörates erilist tähelepanu naistele.

16. Mõõndi, et suurem energiatõhusus nõuaks jõupingutusi tõhusamate energiatehnoloogiate arendamiseks, levitamiseks ja rakendamiseks, pöörates erilist tähelepanu elektrienergia ja küttesektorite tõhususe ja tootlikkuse suurendamisele parema energiatootmisvõimsuse ärakasutamise, koostootmise, energiaülekandekadude vähendamise, nõudluse suunamise, ühelt kütuselt teisele ümberlülitamise, soojuse taaskasutuse, võrkude sidumise või üleriigiliste elektrivõrkude, energia ühisreservide rajamise ja suurema energiakaubanduse kaudu. Selle hulka kuuluks ka riigi tasandil energiatõhususe poliitika ja programmide edendamine, hõlmates energiaauditi süsteeme ja sertifitseerimist, süsteemide optimeerimist, seadmete jõudlust ning elu-, äri- ja tööstussektoris kasutatavate toodete märgistusega varustamist.

17. Rõhutati ka energiatõhususe suurendamise normide edendamist ja tugevdamist ning avalikus kasutuses olevates, elu- ja ärihoonetes soojustuse, valgustuse ja loomuliku ventilatsiooni parandamise rahalise ja tehnilise toetamise innustamist, energiatõhususe lõimimist riigihankepoliitikasse ja tõhustamist tööstussektoris, sealhulgas nafta ja gaasi ammutamises, töötlemises, ladustamises, laadimises, jaotamises ja transpordis, ning gaasi süttimise ja õhkupaiskumise vähendamist.

18. Mõned riigid tegid ettepaneku algatada protsess, mille tulemuseks oleks rahvusvaheline energiatõhusust käsitlev kokkulepe, mis hõlmaks teabe jagamise, uuringute, õigusnormidealase koostöö, hariduse, koolituse ja rahastamise küsimusi. Teised riigid tahtsid vaid edendada rahvusvahelist koostööd neis küsimustes. Ametliku kokkuleppe protsessi algatamises ei jõutud üksmeelele.

19. Mitmed riigid pooldasid seda, et kokkuleppesse lisataks viide tuumaenergiale kui energiaallikale, mis vastaks energiatõhususe nõuetele ja vähendaks samas ka CO₂ heidet. Teised ei soovinud seda teemat arutusele võtta, märkides, et Säästva Arengu Komisjoni 9. istungi otsuses olev viide on veel jõus ja arutelu all olevas tekstis viidatakse puhtamatele ja nüüdisaegsetele energiatehnoloogiatele, mille hulka mõnede arvates kuulub ka tuumaenergia. Paljud riigid

väljendasid muret tuumaohutuse ja raadioaktiivsete jäätmete käitlemise küsimustes, kuigi märgiti, et viimastel aastatel on nendes valdkondades toimunud edasiminek.

20. Kuigi tõdeti, et lähiaastatel oleks soovitav energiateemad Säästva Arengu Komisjoni kontekstis taas üksikasjalikult läbi vaadata, olid küllaltki suured lahkavused küsimuses, kes, kuidas, millal ja millise põhjalikkusega peaks need läbi vaatama. Mõned riigid arvasid, et 2010. ja 2014. aastal peaks ühe või kaks päeva keskenduma sellele, et energia ja säästva arengu alaste otsuste rakendamist ja rakendamisvahendeid kontrollida ja üle vaadata. Teised riigid tegid ettepaneku korraldada ametlikum ja üksikasjalikum ülevaatamine, kuid ülevaatamises või selle meetodites ei jõutud otsusele.

21. Eesistuja väljapakutud otsusetekst hõlmab tegevust mitmetes valdkondades, mille puhul delegaadid leppisid *ad referendum* kokku vajaduses suurendada kohalikku, piirkondlikku ja rahvusvahelist koostööd. Need valdkonnad on näiteks energia kättesaadavuse parandamine linna-, maa- ja kõrvalistes piirkondades, ressursside koondamise hõlbustamine, energia kättesaadavuse ja tõhususe suurendamine, energiapoliitika rakendamise toetamine riiklike säästva arengu strateegiate raames, taastuenergia tehnoloogiate ja nüüdisaegsete energiatehnoloogiate, sealhulgas puhtamate fossiilkütuse tehnoloogiate arendamine ja rakendamine, bioenergia, sealhulgas biokütuste alaste algatuste tugevdamine, riiklike ja piirkondlike energiatõhususprogrammide elluviimine, sealhulgas investeerimine moodsatesse energiatõhususe tehnoloogiatesse ja nende siirdesse, Säästva Arengu Komisjoni säästva arengu alaste partnerlusprogrammide tugevdamine, riiklike ja piirkondlike energiaasutuste vahelise koostöö tugevdamine, piirkondlike ja rahvusvaheliste finantsasutuste laienemise õhutamise ning Maailma Keskkonnafondi (*Global Environmental Facility - GEF*) innustamine jätkata oma toetust energiatõhususele, energia kokkuhoiule, taastuenergia ja nüüdisaegsetele energiatehnoloogiatele, koostöö energiatootmise, -ülekande ja energia jaotamise alal, toetus riikide püüdlustele võtta kasutusele energiasäästlike seadmete standardid ja märgistus, energiatootmise ja transpordi infrastruktuuri, sealhulgas torujuhtmete, ülekande- ja jaotusseadmete parandamine, energiaturgude toimimise, läbipaistvuse ja sellealase teabe parandamine ning piirkondliku ja rahvusvahelise dialoogi ja vastastikuse mõistmise suurendamine energiat tootvate ja tarbivate riikide vahel.

B. Tööstuse areng

22. Mõõndi, et tööstuse areng on majanduskasvuks, vaesuse vähendamiseks ja töökohtade loomiseks ning rahvusvaheliselt kokkulepitud arengueesmärkide, sealhulgas aastatuhande arengueesmärkide saavutamiseks otsustava tähtsusega. Loodusvarade säästev ja terviklik majandamine on säästva arengu jaoks esmatähtis. Ressursside tõhusam kasutamine ja suuremad tehnoloogilised uuendused võimaldavad vähendada kulusid, parandada konkurentsivõimet ja suurendada tööhõivet, samuti lahutada majanduskasv keskkonnaseisundi halvenemisest. Selles on tähtis äri sektori ja tööstuse roll. Rahvusvaheline finants- ja tehnoloogiakoostöö ning tehnoloogiasiiire on arengumaadele, nende äriühingutele ja tööstustele olulised selleks, et hõlbustada puhtamate ja tõhusamate tehnoloogiate kasutuselevõttu. Tööstuse areng on tihedalt seotud arengumaade ja üleminekumajandusega riikide suurema lõimimisega maailmamajandusse.

23. Eesistuja väljapakutud otsusetekst hõlmab tegevust mitmetes valdkondades, milles delegaadid *ad referendum* kokku leppisid, nagu tööstuse säästvaks arenguks sobiva keskkonna loomine, riigisisese keskkonnajuhtimise suurendamine, paremate keskkonnamajandamisviiside ja keskkonnohutute tehnoloogiate kasutuselevõtt, tehniliste ja rahaliste ressursside suurem kaasamine põhiinfrastruktuuri, tehnoloogia ajakohastamise toetamine tööstuse säästva arengu eesmärgil, tõhusam ja säästvam loodusvarade ja energia kasutamine tööstuse poolt, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete ärisuutlikkuse parandamine, säästva turismi, sealhulgas ökoturismi edendamine, ühiskondliku ja keskkonnoalase tegevuse parandamine vabatahtlike uuenduslike juhtimis- ja aruandlusviiside kaudu, suurem vabatahtlik vastutus keskkonna ja ühiskonna ees avaliku sektori ja erasektori partnerluses, säästvate tarbimis- ja tootmismudelite edendamine kõigi riikide poolt ning ettevõtete ja tarbijate tulemusliku vabatahtliku tegevuse edendamine säästva tarbimise ja tootmise eesmärgil.

24. Arutelu kohaliku, piirkondliku ja rahvusvahelise koostöö üle puudutas ka *ad referendum* kokkulepitud tegevust seoses vajadusega innustada jätkuvaid rahvusvahelisi jõupingutusi arengumaade toetamiseks keskkonnamõjude hindamise suutlikkuse parandamisel, edusammude tegemiseks säästvate tarbimis- ja tootmismudelite valdkonnas Marrakechi protsessi kohustuste täieliku täitmise kaudu, arengumaadele vajalike toodete sealse turulepääsu parandamiseks, vähendades või asjakohasel juhul kõrvaldades tollitariife (sealhulgas vähendades või kõrvaldades maksimumtariife, tollijuurdehindlust ja tolliväliseid kaubandustõkkeid), töötamiseks Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) läbirääkimiste Doha ringi eduka lõpetamise suunas, arengumaade kaubandusalase suutlikkuse parandamise toetamiseks, soodsatel tingimustel, sealhulgas vastastikku kokkulepitud soodus- ja eelistingimustel toimuva tehnoloogiasiiirde toetamiseks, põhja-lõuna-, lõuna-lõuna- ja kolmepoolse tehnoloogikoostöö tugevdamiseks ning kaubandus- ja investeerimisvõimalustega seotud tegevuse laiendamiseks arengumaades, sealhulgas väikesaarte arenguriikides.

C. Õhusaaste ja atmosfäär

25. Märjiti, et õhusaastel on tõsine ebasoodne mõju elukvaliteedile, eriti inimeste tervisele, keskkonnale ja majandusele. Seetõttu on vaja integreeritud käsitusviisi, mille abil püüda lahendada nii välis- kui ka siseõhu saastamise küsimust ja milles arvestatakse õhusaaste mõju keskkonnale, majandusele ja ühiskonnale. Püüd seda olukorda leevendada peaks olema riikide arengu kavandamise protsessi paremini lõimitud. Siseõhusaaste, mis tuleneb traditsioonilisest biomassi

kasutamisest toiduvalmistamisel ja kütmisel, on vaesusega seotud probleem, mille mõju on kõige rohkem tunda majapidamise / kohalikul tasandil, eriti arengumaades naiste ja laste puhul. Tööstus ja mitmed transpordiliigid võivad õhusaastele oluliselt suurendada.

26. Eesistuja väljapakutud otsusetekst hõlmab tegevust mitmetes valdkondades, milles delegaadid *ad referendum* kokku leppisid, nagu vajadus kiirendada üleminekut ebatõhusalt biomassi kasutamisele puhtamatele energiaallikatele, tehnoloogiatele ning toiduvalmistamisvahenditele ja kütteseadmetele, arendada linna- ja maapiirkondade säästva planeerimise strateegiaid, edendada riiklike ja piirkondlike õhukvaliteedi standardite kehtestamist, parandada kontrolli kahjulike ainete heite üle, kehtestades õhusaaste vähendamiseks eri saasteallikate jaoks heite piirväärtused, parandada linnaõhukvaliteeti kasutades puhtamaid kütuseid ja tehnoloogiaid, edendada vähem saastavaid ühistranspordisüsteeme, ergutada üleminekut kütuse-/energiasäästlikumatele sõidukitele, innustada sõidukite ülevaatus- ja hooldusnõudeid parandama, muuta tõhusamaks kütused ja sõidukid ja parandada heitgaase vähendavaid tehnoloogiaid, suurendada teavet siseõhu saasteallikate kohta ja nende mõju kohta tervisele, parandada vastavate andmete kogumist, koostamist ja analüüsi, anda rahalisi ja muid ressursse programmidele, millega püütakse vähendada saaste halba mõju tervisele, ning kasutada rohkem edukaid lähenemisviise ja parimaid tavasid ning koostööd partneritega siseõhusaaste vähendamiseks.

27. Eesistuja otsusetekst hõlmab ka tegevust mitmetes valdkondades, mille puhul delegaadid leppisid *ad referendum* kokku vajaduses suurendada kohalikku, piirkondlikku ja rahvusvahelist koostööd õhukvaliteedi parandamise ja piiriülese õhusaaste kontrolli eesmärgil ning ergutada kohalikku ja piirkondlikku piiriülese õhusaastega seotud vabatahtlikku tegevust, samuti suurendada koostööd tõepärase ja värskete teaduslike andmete kogumisel, haldamisel ja levitamisel, edendada õhusaaste ja osoonikihti hõrendavate ainete kasutamise vähendamise ning õhukvaliteedi parandamise põhimõtteid, viia ellu mitmepoolseid keskkonnaalaseid kokkuleppeid, ratifitseerida Viini konventsioon ning Montreali protokoll ja selle muudatused või liituda nendega, tegelda osoonikihti hõrendavate ainete ebaseadusliku äri vastu võitlemisega Montreali protokolliga raames, tugevdada Maa atmosfääri süstemaatilist jälgimist satelliit-, õhu- ja kohapealsete seiresüsteemidega, lõpetada veel toimuv pliibensiini kasutamine ja töötada kütuste väävlisisalduse vähendamise nimel ning toetada asjakohaselt rahvusvahelisi seireprogramme.

D. Kliimamuutused

28. Tõdeti, et kliimamuutused on ülemaailmne säästva arengu proovikivi, millel on tugev sotsiaalne, majanduslik ja keskkonnaalane mõõde. Paljude arvates olid ÜRO Valitsustevahelise Kliimamuutuste Komisjoni (IPCC) hiljutised avastused kliimamuutuste mõju kohta säästvale arengule murettekitavad. Kliimamuutused mõjutavad kõiki riike, kuid märgiti, et see mõju võib olla eriti tõsine arengumaadele, eriti Aafrika riikidele, vähimarenenud riikidele, sisemaa arenguriikidele ja väikesaarte arenguriikidele, mis on iseäranis haavatavad, arvestades kaitsetut asukohta, ebapiisavaid vahendeid ja piiratud võimet kliimamuutuste mõjudega toime tulla. Märkides ära inimtegevuse mõju kliimamuutustele, tõstsid riigid esile rahvusvahelise üldsuse tähelepanu ja edasiste meetmete pakulist vajadust selles valdkonnas kooskõlas ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooniga, mõõndes, et sotsiaalne ja majanduslik areng ning vaesuse vähendamine on arengumaade jaoks ülekaalukad prioriteedid. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon on võtmevahend kliimamuutustega tegelemiseks. Säästva Arengu Komisjoni arutelude eesmärk on ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ja selle Kyoto protokolliga täiendada ja toetada, mitte

dubleerida.

29. Oluline oli erinevus riikide arvamustes sellest, millised küsimused on parem jätta kliimamuutuste raamkonventsiooni raames arutamiseks ja millistega võiks tegelda Säästva Arengu Komisjon. Punktide hulgas, milles kokkulepet ei saavutatud, olid eritähelepanu pööramine Rio deklaratsiooni seitsmendale põhimõttele „ühine, kuid diferentseeritud vastutus”, võimalike kohustuste arutamine ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni raames, viitamine 2012. aasta järgsetele korraldustele, uute ja täiendavate rahaliste ressursside määramine kliimamuutuste leevendamiseks, arengumaadele tehniliste ja rahaliste ressursside võimaldamisele viitamine igas poliitikapunktis, kindlustussüsteemide väljatöötamine arenenud maade poolt eesmärgiga minimeerida kliimamuutuste mõju arengumaadele, säästvatele tootmis- ja tarbimismudelitele viitamine ning Kyoto protokoll ja Montreali protokoll vahelise dialoogi suurendamine osoonikihti hõrendavate ainete, sealhulgas kasvuhoonegaaside valdkonnas.

30. Eesistujaväljapakutud otsusetekst hõlmab tegevust mitmetes valdkondades, milles delegaadid *ad referendum* kokku leppisid, nagu jätkuv toetus arengumaadele, võimaldades sealhulgas rahalist ja tehnilist abi eriti Aafrika riikidele, vähimarenenud riikidele, sisemaa arenguriikidele ja väikesaarte arenguriikidele, et aidata neil tulla toime kliimamuutustega seotud raskuste ja prioriteetidega, arenenud riikides rakendatavate varajase hoiatamise, riskijuhtimise ning suurõnnetuste vähendamise ja suurõnnetustele reageerimise meetmete toetamine, suurõnnetuste riski vähendamise meetmetest saadud teadmiste ja kogemuste sidumine kohanemismeetmetega, arengumaade jõupingutuste toetamine metsatustamisest ja metsade vähendamisest tuleneva heite vähendamiseks ning süsiniku neeldumise ja sidumise alade säästva majandamise, säilitamise ja suurendamise toetamine.

31. Paljud riigid toonitasid, kui tähtis on täita kõiki ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioonist tulenevaid kohustusi kooskõlas kliimamuutuste raamkonventsiooni põhimõtetega, sealhulgas ühise, kuid diferentseeritud vastutuse ja vastava suutlikkuse põhimõttega, ning saavutada eesmärk stabiliseerida kasvuhoonegaaside sisaldus atmosfääris sellisel tasemel, et see ei avaldaks kliimasüsteemile inimtekkelist mõju, kuigi nagu juba eespool märgitud, olid mõned riigid vastu, et selles kontekstis viidataks ühisele, kuid diferentseeritud vastutusele.

32. Saavutati laialdane kokkulepe kasvuhoonegaaside heidet vähendada aitavate nüüdisaegsete energiatehnoloogiate, sealhulgas puhtamate fossiilkütuste, energiatõhususe ja taastuvenergia liikide nagu hüdro-, maapõue-, tuule- ja bioenergia (biokütused, päikese- ja vesinikuenergia) ning teiste uute ja taastuvate energiaallikate ja tehnoloogiate arendamises ja levitamises muu hulgas erasektori kaasamise, turukesksete lähenemisviiside, toetava riikliku poliitika ja rahvusvahelise koostöö kaudu.

33. Üldine nõusolek saavutati selles, et jätkuvalt on vaja uurida uute esilekerkivate tehnoloogiate nagu süsiniku salvestamise ja ladestamise ning muu fossiilkütuse allikatest tuleneva heite vähendamise tehnoloogiate tehnilist ja majanduslikku teostatavust ja keskkonnaohutust, kuigi mõned riigid väljendasid jätkuvat muret selliste tehnoloogiate valmidusastme ja teostatavuse üle.

34. Samuti saavutati laialdane kokkulepe selles, et püüeldakse kliimamuutustele igakülgselt reageerimise pikaajalise strateegia suunas, edendades jätkusuutlikku majandusarengut, kiirendades üleminekut vähem kasvuhoonegaase õhku paiskavale majandusele ning parandades kliimamuutuste mõjudega kohanemise võimet ja kliimamuutustele reageerimise meetmeid.

35. Saavutati üldine nõusolek, et on oluline suurendada ühiskonna paindlikkust kliimamuutustest põhjustatud suurõnnetuste korral, kaitstes loodusvarasid ja säilitades ökosüsteeme mangroovimetsade ja korallrahude säilitamise ja taastamise, metsa uuendamise ja karjamaade taastamise, ranna- ja mereressursside (sealhulgas kalavarude) kaitse ja veeressursside integreeritud majandamise kaudu, ning et tuleb suurendada ja toetada sellealaseid jõupingutusi eriti arengumaades.

36. Aruteludes kohaliku, piirkondliku ja rahvusvahelise kliimamuutuste alase koostöö üle viidati rahvusvahelise toetuse suurendamisele piirkondlike kliimaseiresüsteemide ja -võrkude rajamiseks ja/või tugevdamiseks, rahvusvahelise toetuse tugevdamisele riiklike asutuste suutlikkuse parandamiseks arengumaades ja üleminekumajandusega riikides, et nad saaksid puhta arengu mehhanismis ja selle ühisorakenduses aktiivselt osaleda, olemasolevate kohanemismeetmete rahastamismehhanismide tugevdamisele, põhja-lõuna-, lõuna-lõuna- ja kolmepoolsele koostööle teadus- ja arendustegevuses ning tutvustamisel ning dialoogi suurendamisele osoonikihti hõrendavate ainete, sealhulgas kasvuhoonegaaside teemal.

E. Seosed, valdkondadevahelised küsimused ja rakendamisevahendid

37. Paljud riigid rõhutasid vajadust käsitleda nelja omavahel seotud teemat koos, võttes säästva arengu majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonna tugisambaid arvesse tasakaalustatult, et parandada töhusust, mõjutada elustiili muutumist ja aidata kaasa üksteist täiendavate ja tugevdavate poliitiliste võimaluste ja meetmete elluviimisele. Valdkondadevahelised küsimused tuleb süstemaatiliselt siduda poliitiliste meetoditega, programmidega ja arengukoostöö tegevusvaldkondadega muu hulgas üldsuse osaluse kaudu ja eriti naiste suure osalemise kaudu otsusetegemisel. Kohustuste muutmisel tegevusteks on rakendamisevahendid otsustava tähtsusega.

38. Eesistuja väljapakutud otsusetekst hõlmab tegevust mitmetes valdkondades, milles saadikud *ad referendum* kokku leppisid, nagu selle tagamine, et energia, tööstuse, õhusaaste ja atmosfääri ning kliimamuutustega seotud tegevuskavad ja poliitika oleksid lõimitud riikide säästva arengu strateegiatesse ja teistesse poliitikaraamistikesse, hea halduse tugevdamine kõigil tasanditel nii avalikus kui ka erasektoris, ülemaailmse arengupartnerluse rakendamine 2005. aasta maailma tippkohtumisel antud impulsi arendamiseks ja laiendamiseks, põhja-lõuna, lõuna-lõuna ja kolmepoolse koostöö edendamine, kõigi oluliste huvirühmade ja peamiste rühmadega partnerlussidemete / vabatahtlike algatuste loomine, investeringuteks soodsa keskkonna loomine, rahvusvaheliste erainvesteeringute voogude ning avaliku ja erasektori partnerluse õhutamise, välismaiste otseinvesteeringute suuremate voogude hõlbustamine, tagamine, et investeerimis- ja kaubanduspoliitika ei oleks diskrimineeriv, kaubandusläbirääkimiste Doha ringi varajase lõpetamise ja arengule suunatud tulemuse nimel töötamine; tehnoloogilise toetuse ja suutlikkuse parandamise Bali strateegilise kava arendamine ja täielik rakendamine, üldise alghariduse 2015. aasta eesmärgi saavutamise tähtsuse taaskinnitamine, terviseküsimuste (sealhulgas kõige haavatavamate rahvaste omade) lõimimine strateegiatesse, poliitikasse ning Agenda 21-s määratletud üheksa peamise rühma teadmiste ja kogemuste tunnustamine ja asjakohane kasutamine.

39. Kuigi kohtumisel ei suudetud saavutada täielikku üksmeelt kõigis rakendusvahendites, sisaldasid kõigi nelja teemavaldkonna olulised elemendid vajadust koondada rahalisi ressursse nii avalikust kui ka erasektorist, suurendada ametlikku arenguabi, väikelaene ja uuenduste rahastamist seoses taastuvenergia, energiatõhususe, puhtamate fossiilkütuste ja muude energialiikidega, luua

kõigil tasanditel positiivne investeerimiskliima, et tõmmata ligi erakapitali, ergutada puhtamate energiatehnoloogiate, sealhulgas nüüdisaegsete puhtamate fossiilkütuse tehnoloogiate siiret ja levitamist, suurendada investeringuid ning tugevdada avaliku ja erasektori partnerlust uurimis- ja arendustegevuses, edendada välismaiseid otseinvesteringuid ressursibaasi loomisesse, ergutada rahvusvahelisi finantsasutusi suurendama investeringuid arengumaadesse, ergutada investeerimist uutesse ja tõhusamatesse tootmisrajatistesse ja toodetesse, suurendada investeringuid suutlikkuse parandamisse, soodustada laenude, sealhulgas väikelaenude kättesaadavust väikeettevõtjatele, parandada heitkoguste andmekogu kontrollimise, koostamise ja uuendamise suutlikkust, edendada kliimamuutustega kohanemise ja nende leevendamise tehnoloogiate arendamist, tutvustamist ja kasutuselevõtmist ning parandada eelkõige arengumaade suutlikkust uurida kliimamuutuste mõjusid ja teha koolitusi tehnoloogilise võimekuse alal.

Mauritiuse rakendusstrateegia ülevaatamine ja edasine elluviimine

40. Eesistuja väljapakutud otsusetekst hõlmab tegevusi mitmetes valdkondades, milles delegaadid *ad referendum* kokku leppisid, nagu Barbadosse tegevuskavas ja Mauritiuse rakendusstrateegias vastu võetud kohustuste, programmide ja sihtide täielik ja tulemuslik elluviimine, Säästva Arengu Komisjoni rolli ja mandaadiga kooskõlas olevate partnerlusalgatuste elluviimise edendamine, ÜRO süsteemi vastavate agentuuride ergutamine Mauritiuse rakendusstrateegia edasiseks süvalaiendamiseks ning rahastajate, finantsasutuste ja rahastamismehhanismide õhutamise kaaluma viise, kuidas lihtsustada ja parandada rahaliste ressursside kättesaadavust väikesaarte arenguriikide jaoks.

Aafrika

41. Aafrikat käsitlevates meetmetes ei jõutud üksmeelele, kuid riigid toetasid vajadust viia ellu Aafrika riikide jaoks esmatähtsaid meetmeid, mille hulka kuuluvad mõõduka hinnaga ja keskkonnaohutute energiateenuste pakkumine, infrastruktuuri arendamine, õhusaaste vähendamine ja õhusaasteandmete kogumise ja seire suutlikkuse parandamine ning kohanemine kliimamuutuste mõjudega nagu põud ja kõrbestumine, rahalise ja tehnilise abi ning ressursside suurendamine Aafrika jaoks kokkulepitud tegevusprogrammide ja nende piirkondliku rakendamise toetuseks ning teadus- ja tehnoloogiakavade rakenduskavade, suurõnnetuste riski vähendamise ja hüdroenergia arendamise toetamine.

Ülevaatamine

42. Omavahel seotud energia ja säästva arengu, tööstuse arengu, õhusaaste ja atmosfääri ning kliimamuutuste teemade ülevaatamises ei jõutud üksmeelele.

LISA

Eesistuja väljapakutud otsusetekst

Energia ja säästva arengu, tööstuse arengu, õhusaaste ja atmosfääri ning kliimamuutustega seotud kavade rakendamist kiirendavad poliitilised võimalused ja praktilised meetmed

1. Kinnitades taas jõuliselt meie kohustust pidada kinni Rio põhimõtetest, eriti seitsmendast

põhimõttest „ühine, kuid diferentseeritud vastutus”, ja rakendada täielikult Agenda 21, Agenda 21 edasise rakendamise programm ja Johannesburgi rakenduskava;

2. kinnitades veelgi Monterrey rahvusvahelise arengurahastamise konverentsi kokkulepet, Barbadosse deklaratsiooni ja väikesaarte arenguriikide säästva arengu tegevuskava, Mauritiuse deklaratsiooni ja väikesaarte arenguriikide säästva arengu tegevuskava edasise rakendamise Mauritiuse strateegiat, Brüsseli tegevuskava vähimarenenud riikide jaoks aastateks 2001–2010, Säästva Arengu Komisjoni 9. istungi otsuseid, Hyōgo tegevusraamistikku 2005–2010: rahvaste ja ühiskondade paindlikkuse parandamine suurõnnetuste korral;

3. tuletades meelde 2005. aasta maailma tippkohtumise lõppdokumenti;

4. kinnitades taas kohustust saavutada rahvusvaheliselt kokkulepitud arengueesmärgid, sealhulgas aastatuhande arengueesmärgid ning suuremate ÜRO konverentside lõppdokumentides ja alates 1992. aastast saavutatud rahvusvahelistes kokkulepetes sisalduvad eesmärgid, ning tunnistades jätkuvalt tungivat vajadust need eesmärgid saavutada;

5. kinnitades taas, et Säästva Arengu Komisjon peaks jätkuvalt olema ÜRO süsteemi säästva arengu kõrgetaseme komisjon ning kujutama endast foorumit säästva arengu kolme mõõtme lõimimisega seotud küsimuste arutamiseks;

6. kinnitades taas jätkuvat vajadust lõimida majanduslik ja sotsiaalne areng ning keskkonnakaitse kui vastastikku sõltuvad ja üksteist tugevdavad säästva arengu tugisambad ning seda, et vaesuse vähendamine, mittesäästvate tootmis- ja tarbimismudelite muutmine ning majandusliku ja sotsiaalse arengu loodusliku ressursibaasi kaitse ja haldamine on säästva arengu peamised eesmärgid ja nõuded;

7. tunnustades Aafrika, vähimarenenud riikide, sisemaa arenguriikide ja väikesaarte arenguriikide erivajadusi;

8. toonitades jätkuva, kooskõlastatud ja tõhusa rahvusvahelise toetuse vajadust konfliktidest ja looduskatastroofidest taastuvate riikide arengueesmärkide saavutamiseks;

9. tuletades meelde ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogu 25. juuli 2003. aasta resolutsiooni 2003/61 Säästva Arengu Komisjoni tulevikuprogrammi, töökorralduse ja töömeetodite kohta;

10. märkides ära Säästva Arengu Komisjoni 14. istungi lõppdokumendi, milles määratleti energia ja säästva arengu, tööstuse arengu, õhusaaste ja atmosfääri ning kliimamuutuste teemakogumiga seotud takistused ja piirangud, kogemused, parimad tavad ja edasised probleemid;

11. märkides ära säästva arengu partnerlusprogrammide panuse Johannesburgi rakenduskava edukasse elluviimisesse,

12. otsustab komisjon anda Säästva Arengu Komisjoni 15. istungi poliitikaotsuse Majandus- ja Sotsiaalnõukogule;

13. otsustab pöörduda valitsuste ja ÜRO süsteemi poole, arvestades olemasolevaid ressursse ja vabatahtlikku toetust, ning kutsub asjakohasel juhul rahvusvahelisi finantsasutusi ja muid

rahvusvahelisi organisatsioone, kelle partneriteks on peamised rühmad ja teised huvirühmad, tegutsema allkirjeldatud viisil;

14. otsustab kutsuda valitsusi üles süvalaiendama soolist võrdõiguslikkust, eriti naiste rolli kõigil juhtimise ja otsusetegemise tasanditel, mis on energia ja säästva arengu, tööstuse arengu, õhusaaste ja atmosfääri ning kliimamuutuste kui omavahel seotud küsimuste käsitlemisel hädavajalik.

A. Energia ja säästev areng

15. Energia on säästvaks arenguks, vaesuse vähendamiseks ja rahvusvaheliselt kokkulepitud arengueesmärkide, sealhulgas aastatuhande arengueesmärkide saavutamiseks otsustava tähtsusega. Raskustega toimetulekuks ja oma aastatuhande arengueesmärkide saavutamispüüde täitmiseks kokkulepitud ajavahemikul tuleb Johannesburgi rakenduskava elluviimist kohe ja oluliselt kiirendada. Usaldusväärsete, mõõduka hinnaga, majanduslikult elujõuliste, ühiskondlikult vastuvõetavate ja keskkonnaohutute energiateenuste kättesaadavus on määrava tähtsusega, eriti arengumaades, võttes arvesse riikide eripära ja asjaolusid. Kuigi fossiilkütustel on ka järgmistel aastakümnetel energiavarustuses oluline roll, tuleb teha kõik jõupingutused energiakoosluse mitmekesistamiseks.

16. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) mitmekesistada veelgi energiavarustust, töötades välja tiptasemel, puhtamaid, tõhusamaid, mõõduka hinnaga ja tulusaid energiatehnoloogiaid, sealhulgas tiptasemel ja puhtamaid fossiilkütuse ja taastuvenergia, k.a asjakohasel juhul hüdro-, maapõue-, tuule-, päikese-, vesiniku-, tõusuvee- ja ookeani- ning bioenergia (biokütuste) tehnoloogiaid ning nende siiret arengumaadesse vastastikku kokkulepitud soodustingimustel;
- b) suurendada üle maailma tunduvalt taastuvate energiaallikate osakaalu, et kasvatada taastuvenergia osa kogu energiavarustuses, tunnustades olemasolevate riiklike ja vabatahtlike piirkondlike plaanide ja algatuste rolli, tagada energiapoliitika toetus arengumaade jõupingutustele vaesuse vähendamisel ning hinnata korrapäraselt andmeid, et jälgida edasiminekut selles valdkonnas;
- c) suurendada üle maailma tunduvalt ja kohe taastuvenergia, sealhulgas asjakohasel juhul päikeseenergia, päikeseplatade abil saadud energia ja biomassienergia (sealhulgas biokütuste), tuule-, hüdro-, tõusuvee-, ookeani-, maapõueenergia ja teiste taastuvenergia liikide osa energiakoosluses kooskõlas Johannesburgi rakenduskava ja riiklike kavadega;
- d) kasutada rohkem tõhusaid poliitilisi vahendeid nagu vabatahtlikke, riiklikke või piirkondlikke eesmärke, programme ja sihte, et asjakohasel juhul suurendada energia kättesaadavust, energiatõhusust ja taastuvenergia osakaalu;
- e) turumoonutuste vähendamise poliitika edendaks säästva arenguga sobivaid energiasüsteeme paremate turusignaalide kasutamise ja turumoonutuste kõrvaldamise teel, sealhulgas restruktureerides maksustamist ja lõpetades kahjulike toetuste maksmise, kui neid on, et peegeldada nende mõju keskkonnale, kusjuures see poliitika peaks täielikult arvestama arengumaade erivajadusi ja -tingimusi, et minimeerida võimalikku ebasoodsat mõju nende arengule;
- f) asjakohasel juhul lõpetada toetuse maksmine säästvat arengut takistavates valdkondades, võttes täielikult arvesse konkreetse riigi eritingimusi ja arengutaset ning kaaludes selle meetme võimalikku ebasoodsat mõju eelkõige arengumaadele.

7. Energia kättesaadavuse eesmärgil tuleb võtta järgmisi meetmeid:

- a) kiirendada säästvate energiateenuste kättesaadavust vaestele eriti arengumaade, k.a vähimarenenud riikide, sisemaa arenguriikide, väikesaarte arenguriikide, ja Aafrika riikide maa- ja kõrvalistes piirkondades;
- b) tagada energiapoliitika toetus arengumaade jõupingutustele vaesuse vähendamisel;
- c) lõimida riikides, kus ei ole veel seda tehtud, energia kättesaadavuse ja mitmekesisistatud energia poliitika riigi säästva arengu strateegiatesse, vaesuse vähendamise strateegiatesse ja riiklikesse arengukavadesse;
- d) edendada maapiirkondade säästva elektrifitseerimise programme riiklikul ja kohalikul tasandil;
- e) võtta innustavaid meetmeid, et ergutada avaliku ja erasektori investeringuid säästvatesse ja parematesse energiateenustesse ja infrastruktuuri, eriti vaeste jaoks, linna-, linnaümbrus- ja maapiirkondades, pöörates erilist tähelepanu naistele;
- f) arendada energia säilitamise tehnoloogiate väljatöötamist, energiaülekande ja transpordiinfrastruktuuri, sealhulgas nafta- ja maagaasi torujuhtmete ja elektrivõrkude vastastikust sidumist;
- g) kiirendada ebatõhusalt biomassi kasutamisel puhtamatele energiaallikatele, -tehnoloogiale ning toiduvalmistamisvahenditele ja kütteseadmetele üleminekut ning toetada jõupingutusi parandatud biomassipõhiste tehnoloogiate levitamiseks ning puhtamatele kütustele ja tehnoloogiatele ülemineku stimuleerimist;
- h) kombineerida asjakohasel juhul suuremat taastuvate energiaallikate kasutamist, tõhusamat energiakasutust, nüüdisaegsete energiatehnoloogiate, sealhulgas nüüdisaegsete ja puhtamate fossiilkütuse tehnoloogiatega seotud paindlikkuse ja traditsiooniliste energiaressursside säästlikku kasutamist, mis vastaks säästva arengu saavutamise eesmärgil pikemas perspektiivis suurenevale energiateenuste vajadusele;
- i) edendada üldsuse osalust ning tugevdada naiste ja noorte rolli energiapoliitika ja -programmide otsustamise, planeerimise, kavandamise ja elluviimise igal tasandil;
- j) vähendada suurõnnetuste riski ja parandada energiaga seotud infrastruktuuri paindlikkust suurõnnetuste korral;
- k) soodustada riiklikul tasandil sobivat keskkonda ja tugevdada õigusloome raamistikku, et parandada riikide energiaturgude toimimist, läbipaistvust ja nendega seotud teavet.

18. Energiatõhususe edendamiseks tuleb võtta ka järgmisi meetmeid:

- a) kiirendada tõhusamate energiatehnoloogiate arengut, levitamist ja rakendamist;
- b) parandada energia- ja küttesektori tõhusust ja tootlikkust parema tootmisvõimsuste ärakasutamise, koostootmise, energiaülekandekadude vähendamise, nõudluse suunamise, ühelt kütuselt teisele ümberlülitamise, soojuse taaskasutuse, võrkude sidumise või üleriigiliste elektrivõrkude, energia ühisreservide rajamise ning suurema energiakaubanduse kaudu;
- c) tugevdada piirkondadevahelist koostööd, et saaks rajada tõhusamaid ja tugevamaid piirkondlikke energiaturge;
- d) edendada riigi tasandil energiatõhususe poliitikat ja programme, hõlmates energიაuditi süsteeme ja sertifitseerimist, süsteemide optimeerimist, seadmete jõudlust ning elu-, äri- ja tööstussektoris kasutatavate toodete märgistusega varustamist;
- d) edendada ja tugevdada riigi tasandil energiatõhususe suurendamise norme ja innustada rahalist ja tehnilist toetust avalikus kasutuses olevates ning elu- ja ärihoonetes soojustuse, valgustuse ja loomuliku ventilatsiooni parandamiseks;

- f) edendada riigi tasandil energiatõhususe lõimimist riigihankepoliitikasse;
- g) edendada riigi tasandil tarbijate teadlikkust ja üldsuse osalemist energiatõhususe- ja energiasäästu algatustes;
- h) suurendada nafta ja gaasi ammutamise, töötlemise, ladustamise, laadimise, jaotamise ja transpordi tõhusust, sealhulgas vähendada gaasi süttimist ja õhkupaiskumist;
- i) edendada rahvusvahelist energiatõhususe alast koostööd, sealhulgas teabe jagamist, ühist uurimistegevust, haridust, koolitusi ja rahastamist;
- j) edendada töökohtadel energiatõhususe ja energiasäästu meetmeid töötajate ja tööandjate ühise tegevuse kaudu;
- k) parandada energiatõhusust tööstussektoris.

Kohalik, piirkondlik ja rahvusvaheline koostöö

19. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) tugevdada asjakohasel juhul rahvusvahelist, piirkondlikku ja kohalikku koostööd, et viia ellu Säästva Arengu Komisjoni 15. istungi otsus ja teised asjaomased otsused energia ja säästva arengu kohta;
- b) parandada asjakohasel juhul piirkondlikku/kohalikku korraldust, et suurendada ligipääsu energiale linna-, maa- ja kõrvalistes piirkondades, hõlbustada ressursside koondamist ning suurendada energia kättesaadavust, tõhusust, suutlikkuse parandamist, teadmiste kujundamist ja kohalike energiateenuste pakkumist, pöörates erilist tähelepanu naiste ja noorte vajadustele;
- c) toetada arengumaade riiklike ja piirkondlike jõupingutusi energiapoliitika rakendamiseks riiklike säästva arengu strateegiate ja riiklike arengukavade raames, samuti Säästva Arengu Komisjoni 15. istungi otsuse ja teiste asjakohaste, energiat ja säästvat arengut käsitlevate otsuste rakendamist;
- d) soodustada rahvusvahelist ja piirkondlikku koostööd taastuvenergia tehnoloogiate ja nüüdisaegsete energiatehnoloogiate, sealhulgas puhtamate fossiilkütuse tehnoloogiate arendamises ja kasutuselevõtus ning õhutada rahvusvahelist ja piirkondlikku koostööd suutlikkuse tõstmisel, sealhulgas põhja-lõuna-, lõuna-lõuna- ja kolmepoolset koostööd;
- e) tugevdada rahvusvahelist toetust riiklike ja piirkondlike energiatõhususe programmide rakendamiseks, sealhulgas investeringuid moodsatesse energiatõhususe tehnoloogiatesse, mis on keskkonnaohutud, tulusad ja ühiskondlikult vastuvõetavad;
- f) ergutada ja tugevdada Säästva Arengu Komisjoni säästva arengu alaseid partnerlusprogramme, et hõlbustada energia jätkusuutlikkust, sealhulgas suurema koostöö kaudu rahvusvaheliste finantsasutuste ja agentuuride, erasektori, vabaihenduste ja teiste huvirühmadega;
- g) tugevdada koostööd üleriigiliste ja piirkondlike energiaasutustega energia ja säästva arengu valdkonnas ning innustada teadus- ja arendusvõrkude koostööd, sealhulgas küberlaborite ja kvaliteedikeskuste edendamise kaudu;
- h) toetada riiklikul ja piirkondlikul tasandil tugevat ja säästlikku energiasüsteemi, energiatootmise ja transpordi infrastruktuuri, sealhulgas torujuhtmete, ülekande- ja jaotusseadmete hooldamist ja parandamist;
- i) suurendada ja hõlbustada asjakohasel juhul piirkondlikku koostööd energiatootmisel, -ülekandel ja -jaotusel, sealhulgas piirkondliku hüdroenergeetilise potentsiaali uurimise ja rakendamise, elektrivõrkude ning nafta- ja maagaasi torujuhtmete vastastikuse sidumise ja piiriülese energiakaubanduse kaudu;
- j) ergutada piirkondlikke ja rahvusvahelisi finantsasutusi laiendama ja Maailma

Keskkonnafondi (GEF) jätkama toetust energiatõhususele, energiasäästmisele, taastuvenergiale ja nüüdisaegsetele energiatehnoloogiatele, sealhulgas puhtamale fossiilenergia tehnoloogiale, ja hõlbustada arengumaade, eriti vähimarenenud riikide, sisemaa arenguriikide ja väikesaarte arenguriikide juurdepääsu rahastamisele;

- k) edendada investeeringuid ja partnerlust säästlike, energiatõhusate mitmeliigilise transpordi süsteemide loomiseks, et kujundada ohutut, mõõduka hinnaga tõhusat transporti;
- l) luua partnerlussuhteid piirkondlike ja rahvusvaheliste finantsasutustega, sealhulgas piirkondlike arengupankadega, et edendada energia kättesaadavust, energiatõhusust, energiasäästu, taastuvenergiat ja nüüdisaegseid energiatehnoloogiaid, sealhulgas fossiilkütuse tehnoloogiaid, ja rahaliste ressursside jaotamist;
- m) suurendada rahvusvahelist toetust riikide jõupingutustele võtta kasutusele energiasäästlike seadmete standardid ja märgistus, ja asjakohasel juhul testimis- ja sertifitseerimismeetodite rahvusvahelist ühtlustamist;
- n) ergutada koostööd seoses tõhusate meetodite ja vahenditega, mille abil lõpetada arengumaades looduse risustamine ohtlike energijäätmete ja vananenud toodetega;
- o) tugevdada algatusi, et luua ja soodustada rahvusvahelist koostööd bioenergia (sealhulgas biokütuste) valdkonnas eesmärgiga tagada, et bioenergiat toodetaks ja kasutataks säästlikult, arvestades toiduohutuse ja bioenergia tootmise vajalikku tasakaalu ja samuti loodusvarade säästlikku kasutamist vastavalt riigis olukorrale;
- p) parandada energiaturgude toimimist, läbipaistvust ja asjakohast teavet, et edendada suuremat stabiilsust ja prognoositavust nii pakkumise kui ka nõudluse puhul;
- q) suurendada piirkondlikku ja rahvusvahelist dialoogi ja üksteisemõistmist energiat tootvate ja tarbivate riikide vahel;
- r) suurendada rahvusvahelist koostööd ÜRO Peaassamblee energiat ja säästvat arengut käsitlevate resolutsioonide elluviimisel.

A. Energia ja säästva arengu alase tegevuse ülevaatamine

Säästva Arengu Komisjoni 11.istungil vastuvõetud programmi, töökorralduse ja -meetodite kohaselt ele pühendab komisjon 2010 ja 2014 aastate istungitel vastavalt komisjoni büroo kehtestatavale ajakavale mõlemal istungil üks või kaks päeva selleks, et vaadata üle Johannesburgi rakenduskavas ning Säästva Arengu Komisjoni 9. ja 15. istungil vastu võetud energia ja säästva arenguga seotud otsuste rakendamist ja rakendamisvahendeid.

Rakendamisvahendid

20. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) koondada rahalisi ressursse nii avalikust kui ka erasektorist, suurendada ametlikku arenguabi, väikelaene ja uuenduste rahastamist seoses taastuvenergia, energiatõhususe, puhtama fossiilkütuse ja muude energialiikidega;
- b) luua kõigil tasanditel positiivne investeerimiskliima, et tõmmata energiaprojektide jaoks ligi erakapitali;
- c) ergutada puhtamate energiatehnoloogiate, sealhulgas nüüdisaegsete puhtamate fossiilkütuse tehnoloogiate siiret ja levitamist;
- d) ergutada süsiniku salvestamise ja ladestamise ning paremate naftareostuse likvideerimise tehnoloogiate arendamist arenenud maades, kiirendades arendustegevust kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisel;

- e) suurendada investeeringuid ning tugevdada avaliku ja erasektori teadus- ja arendustegevuse alast partnerlust eesmärgiga arendada välja uusi nüüdisaegseid energiatehnoloogiaid, sealhulgas puhtamaid fossiilkütuse tehnoloogiaid;
- f) toetada ja edendada puhtamate vedelate ja gaasiliste fossiilkütuste kasutamist, luues sealhulgas sobivad investeerimistingimused veeldatud maagaasi (LNG) ja sünteesgaasi (GTL) kaubandusele, ja arendada ülemaailmset veeldatud maagaasi / sünteesgaasi turgu, et suurendada juurdepääsu puhtamale fossiilkütustest pärinevale energiale;
- g) edendada välismaiseid otseinvesteeringuid ka fossiilkütuseid hõlmava ressursibaasi loomisesse, biokütuste säästlikku tootmisse ja kasutamisse ning teistesse taastuvatesse energiaallikatesse;
- h) toetada energiateenuste ettevõtete rajamist ja edasist arengut, parandades suutlikkust riigi tasandil;
- i) ergutada rahvusvahelisi finantsasutusi suurendama rahastamist arengumaades, et parandada energiatõhusust kohalikes ja üleriigilistes elektrivõrkudes, vähendades sealhulgas elektrikadusid transpordil ja jaotusvõrkudes.

B. Tööstuse areng

21. Tööstuse arengut tuleks käsitleda säästva arengu, Rio deklaratsiooni ja Johannesburgi rakenduskava elluviimise kontekstis ning see on majanduskasvuks, vaesuse vähendamiseks ja töökohtade loomiseks ning rahvusvaheliselt kokkulepitud arengueesmärkide, sealhulgas aastatuhande arengueesmärkide saavutamiseks otsustava tähtsusega. Loodusvarade säästev ja terviklik majandamine on säästva arengu jaoks esmatähtis. Ressursside tõhusam kasutamine ja suuremad tehnoloogilised uuendused võimaldavad vähendada kulusid, parandada konkurentsivõimet ja suurendada tööhõivet, samuti kaotada seos majanduskasvu ja keskkonnaseisundi halvendamise vahel. Selles on tähtis äri sektori ja tööstuse roll. Rahvusvaheline finants- ja tehnoloogiakoostöö ning tehnoloogiasiire on arengumaadele, nende äriühingutele ja tööstustele olulised selleks, et hõlbustada puhtamate ja tõhusamate tehnoloogiate kasutuselevõttu. Tööstuse areng on tihedalt seotud arengumaade ja üleminekumajandusega riikide suurema lõimimisega maailmamajandusse.

22. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) sõnastada riiklikud poliitikaraamistikud, sealhulgas asjakohasel juhul õigusloome ja õigusaktid, et luua sobiv keskkond tööstuse säästva arengu ja mitmekesistamise, erasektori investeeringute ja parema sisemaise keskkonnajandamise jaoks ning võtta kasutusele paremaid keskkonnajandamisviise ja keskkonnaohutuid tehnoloogiaid;
- b) kaasata rohkem tehnilisi ja rahalisi ressursse põhiinfrastruktuuri, et hõlbustada tööstuse säästvat arengut arengumaades;
- c) toetada tehnoloogia ajakohastamist tööstuse säästva arengu jaoks, muu hulgas olemasolevate riiklike ja rahvusvaheliste investeerimisfondide, standardite-, testimis- ja sertifitseerimisasutuste suutlikkuse tõstmise ning tugevama tööstuse ja akadeemiliste asutuste koostöö kaudu teadus- ja arendustegevuse alal;
- d) muuta loodusvarade ja energia kasutamine tööstuse poolt tõhusamaks ja säästlikumaks ning kemikaalide kasutamine ohutumaks, vähendada saastet, minimeerides jäätmekoguseid ja rakendades asjakohaselt ringlussevõttu ja korduskasutust ning andes eelkõige arengumaadele rahalist ja tehnilist abi;
- e) parandada eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete ärisuutlikkust eelkõige

arengumaades ja üleminekumajandusega riikides, et vähendada mittesäästvat tööstustegevust ja rakendada toetavaid juhtimisviise, sealhulgas parema ligipääsuga laenudele ja laenuprogrammidele ning rahalisele ja tehnilisele toele seoses puhtama tootmise programmide ja keskustega nagu ÜRO Tööstusarengu Organisatsiooni (UNIDO) / ÜRO Keskkonnaprogrammi (UNEP) puhtama tootmise keskused ning ülikoolid ja muud kõrgemad õppeasutused;

- f) kutsuda ettevõtteid ja tööstust üles parandama oma ühiskondlikku ja keskkonnaalast tegevust vabatahtlike uuenduslike juhtimis- ja aruandlustavade, muu hulgas keskkonnajuhtimissüsteemi käsitusviisi kaudu, võttes arvesse säästvat arengut puudutavaid kokkuleppeid ja juhiseid nagu globaalne aruandlusalgatus, kasutades asjakohasel juhul uuenduslikuks säästvaks tootearenduseks teaduspõhiseid lähenemisviise, näiteks olulusringi analüüsi;
- g) kutsuda üles arendama ja kohandama algatusi, mis puudutavad vabatahtlikku vastutust keskkonna ja ühiskonna ees avaliku sektori ja erasektori partnerluses ja milles arvestatakse Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) töö põhiprintsiipide ja -õiguste deklaratsiooni ja muu hulgas globaalset kokkulepet (*the Global Compact*);
- h) edendada kõigis riikides, eriti arengumaades, säästvaid tarbimis- ja tootmismudeleid, nii et kõik riigid saavad sellest kasu muu hulgas vähendamise-, taaskasutus- ja ringlussevõtualgatus (nn *3R – reduce, reuse, recycle*), inimeste harimise ja teadlikkuse tõstmise kaudu, et õhutada neid elustiili muutma, ning ressursitõhusate tehnoloogiate uurimise ja kohandamise, tehnoloogiliste uuenduste ja vastava koostöö kaudu, võttes eriti arvesse arengumaade vajadusi ja võimeid;
- i) edendada säästvat turismi, sealhulgas ökoturismi, ja toetada arengumaade (sealhulgas vähimarenenud riikide, sisemaa arenguriikide ja väikesaarte arenguriikide) sellealaseid jõupingutusi;
- j) ergutada tihedamat koostööd ja dialoogi valitsus- ja kohalike asutuste, ettevõtluse ja tööstuse, teadus- ja tehnoloogiaringkonna, töötajate ja ametiühingute, talupidajate, vabauhenduste, naiste, noorte, põlisrahvaste, kohalike kogukondade ja teiste oluliste huvirühmade vahel, et edendada ettevõtete ja tarbijate tõhusat vabatahtlikku tegevust säästva tarbimise ja tootmise suurendamiseks, samuti täistööhõivet ja vabalt valitud, tootlikku ja korralikku tööd;
- k) suurendada mereressursside säästlikku kasutamist ja majandamist ning säästvat tegevust korallrahude ökosüsteemil põhinevas kalanduses, akvakultuuritööstuses ja mereandide töötlemises ning toetada arengumaade, eriti väikesaarte arenguriikide sellealaseid jõupingutusi.

Kohalik, piirkondlik ja ülemaailmne koostöö

23. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) ergutada jätkuvaid rahvusvahelisi jõupingutusi arengumaade toetamisel, et parandada nende suutlikkust hinnata keskkonnamõjusid, sealhulgas asjakohasel juhul hinnata riiklike ja piirkondlike kavade ja programmide strateegilisi keskkonnamõjusid, ja toetada selles valdkonnas vastastikuse kokkuleppe põhjal arengumaid kohalikul, riiklikul ja kui vaja, piirkondlikul tasandil;
- b) püüda teha edusamme säästvate tarbimis- ja tootmismudelite valdkonnas, juhindudes täielikult Marrakechi protsessist ja selle töörühmade tegevusest;
- c) parandada arengumaadele vajalike toodete pääsu sealsele turule, vähendades või asjakohasel juhul kõrvaldades tollitariife, sealhulgas vähendades või kõrvaldades maksimumtariife,

tollijuurdehindlust ja tolliväliseid kaubandustõkkeid, et võimaldada arengumaadel kasutada täielikult ära oma suhtelisi eeliseid, ja töötada Maaailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) läbirääkimiste Doha ringi eduka lõpetamise suunas;

- d) toetada kaubandusalase suutlikkuse parandamist arengumaades, sealhulgas tolliprotseduuride lihtsustamist, kaubanduse edendamist ja kvaliteedikontrolli;
- e) parandada arengumaade suutlikkust töötada välja, viia ellu ja kehtestada õigusakte, norme ja standardeid;
- f) toetada tehnoloogia siiret, eelkõige keskkonnaohutute tehnoloogiate siiret soodsatel tingimustel, sealhulgas vastastikku kokkulepitud soodus- ja eelistingimustel, ning koondada rahalisi ressursse tööstuse säästvaks arenguks arengumaades;
- g) tugevdada põhja-lõuna-, lõuna-lõuna- ja kolmepoolset tehnoloogiakoostööd, sealhulgas ühist teadus- ja arendustegevust arengumaade ja arenenud maade vahel;
- h) tugevdada rahvusvahelist toetust, sealhulgas vastavate ÜRO agentuuride toetust edendus- ja levitamistegevusele seoses kaubandus- ja investeerimisvõimalustega arengumaades, sealhulgas väikesaarte arenguriikides.

Rakendamisvahendid

24. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) ergutada investeerimist uutesse tõhusamatesse tootmisrajatistesse ja toodetesse ning puhtamate tehnoloogiate kasutuselevõttu ja kasutamist;
- b) suurendada eelkõige arengumaades ja üleminekumajandusega riikides investeerimist suutlikkuse parandamisse ja asjakohasel juhul hariduse ja oskuste arendamisse, et suurendada tööstuse oskuste baasi, parandada naiste ja noorte tööhõivet ja ettevõtlusvõimalusi mittediskrimineerivatel alustel ning vähendada võimaluse korral igasuguseid negatiivseid sotsiaalseid mõjusid seoses tööstuse ümberstruktureerimisega;
- c) edendada uuendusi ja ettevõtlust, parandades laenude, sealhulgas väikelaenude kättesaadavust väikeettevõtjatele, et toetada muu hulgas naiste ja noorte ning kohalike kogukondade osalemist tööstusettevõtluses.

C. Õhusaaste ja atmosfäär

25. Õhusaastel on tõsine ebasoodne mõju elukvaliteedile, eriti inimeste tervisele, keskkonnale ja majandusele. Seetõttu on vaja integreeritud käsitusviisi, mille abil püüda lahendada nii välis- kui ka siseõhusaastet ja milles arvestatakse õhusaaste mõju keskkonnale, majandusele ja ühiskonnale. Selle olukorra leevendamine peaks olema riikide arengu kavandamise protsessi paremini lõimitud. Siseõhusaaste, mis tuleneb traditsioonilisest biomassi kasutamisest toiduvalmistamisel ja kütmisel, on vaesusega seotud probleem, mille mõju on kõige rohkem tunda majapidamise / kohalikul tasandil, eriti arengumaades naiste ja laste puhul. Tööstus ja mitmed transpordiliigid võivad õhusaastele oluliselt kaasa aidata.

26. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) parandada teabe levitamist ja teadmisi siseõhusaaste allikate kohta ja selle mõju kohta tervisele, eelkõige naiste, laste ja töötajate puhul; anda rahalisi ja muid ressursse programmide ja muude meetmete toetuseks, millega püütakse vähendada kahjulikku mõju tervisele, toetades muu hulgas kampaaniaid, et suurendada üldsuse teadlikkust kõigist allikatest

- tuleneva siseõhusaaste kohta arengumaades;
- b) korrata ja asjakohasel juhul suurendada edukaid võimalusi ning parimaid tavasid ja partnerlust siseõhusaaste vähendamiseks, näiteks puhta siseõhu partnerlusprogramm, mis keskendub eelkõige praktilistele algatustele õhukvaliteedi parandamiseks;
  - c) kiirendada üleminekut ebatõhusalt biomassi kasutamisel puhtamatele energiaallikatele, -tehnoloogiatele ning toiduvalmistamisvahenditele ja kütteseadmetele ning toetada jõupingutusi parandatud biomassipõhiste tehnoloogiate levitamisel ja stimuleerida üleminekut puhtamatele kütustele ja tehnoloogiatele;
  - d) arendada säästva linna- ja maapiirkondade planeerimise strateegiaid, mis hõlmab ka säästvat linnatranspordisüsteemi ning tehaste ja prügilate asukohti ja rajatise;
  - e) edendada riiklike ja piirkondlike õhukvaliteedi standardite kehtestamist, võttes asjakohasel juhul arvesse Maailma Tervishoiuorganisatsiooni (WHO) õhukvaliteeti käsitlevaid juhiseid;
  - f) parandada kontrolli kahjulike ainete heite üle, sealhulgas kehtestades asjakohasel juhul õhusaaste vähendamiseks eri saasteallikate jaoks heite piirväärtused, muu hulgas uuendades ja ajakohastades soojuselektrijaamu, tõhustades fossiilkütuste ammutamist ja töötlemist ning vähendades gaasi süttimisest ja õhkupaiskumisest tekkivat ja transpordivahendite saasteainete heidet;
  - g) parandada linnaõhu kvaliteeti, kasutades puhtamaid kütuseid ja tehnoloogiaid;
  - h) laiendada nüüdisaegsete energiatehnoloogiate, sealhulgas puhtamate fossiilkütuste ja taastuvenergia tehnoloogiate kasutamist ning toetada turu arengut puhtama energia ja tootmistehnoloogiate rakendamiseks;
  - i) parandada andmete kogumist, koostamist ja analüüsimist, samuti suutlikkust mõõta ja jälgida õhusaastet ja selle mõju inimeste tervisele;
  - j) edendada vähem saastavaid ühistranspordisüsteeme;
  - k) innustada kõigi sõidukite ülevaatus- ja hooldusnõudeid parandama;
  - l) ergutada avalikku ja erasektorit üleminekule kütuse-/energiasäästlikumatele sõidukitele, tehes seda asjakohasel juhul ka õigusloome kaudu;
  - m) töötada välja ja rakendada riiklikke standardeid ning turu ja turuväliseid ergutusmeetmeid, et parandada kütusesäästlikkust ja sõidukite tõhusust ning heitkoguseid vähendavate tehnoloogiate kasutamist.

Kohalik, piirkondlik ja rahvusvaheline koostöö

27. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) tugevdada kohalikku ja piirkondlikku koostööd õhukvaliteedi parandamiseks ning piiriülese inimtekkelise ja loodusliku õhusaaste kontrolliks, kasutades meetodeid, milles on asjakohaselt ühendatud järelevalve, leevendamine, uuringud või poliitika sõnastamine ja piirkondlike kogemuste jagamine, ning ergutada riike koostööks vastavates kohalikes ja piirkondlikes raamistikes ja asjaomaste riikide vahel kokkulepitud mehhanismides;
- b) ergutada vabatahtlikku kohalike ja piirkondlike kogemuste jagamist seoses piiriülese õhusaastega, nagu ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni piiriülese õhusaaste kauglevi konventsioon ja Aasia suurlinnade õhusaastet käsitlev programm (APMA);
- c) suurendada kohalikku, piirkondlikku ja rahvusvahelist koostööd tõepärase ja uuendatud teaduslike andmete ja parimate õhukvaliteedi parandamise võtete kogumisel, haldamisel ja levitamisel;
- d) edendada õhusaaste ja osoonikihti hõrendavate ainete kasutamise vähendamise ja õhukvaliteedi parandamise põhimõtteid, pidades meeles, et sellised põhimõtted on kasulikud

- ka kliimamuutuste probleemiga tegelemisel;
- e) ergutada suuremat koostööd ja asjakohasel juhul vastavate rahvusvaheliste organisatsioonide ühiseid jõupingutusi mitmepoolsete keskkonnakokkulepete rakendamisel;
  - f) kutsuda liikmesriike kaaluma Viini konventsiooni ning Montreali protokolliga ja selle muudatuste ratifitseerimist ja nendega liitumist, kui nad seda veel teinud pole;
  - g) toetada osoonikihti hõrendavate ainete ebaseadusliku äri vastaseid meetmeid kooskõlas Montreali protokolliga;
  - h) tugevdada Maa atmosfääri süstemaatilist vaatlemist satelliit-, õhu- või paiksete seiresüsteemide abil ning suurendada teaduskoostööd, muutes näiteks tulemused kättesaadavaks kõigile riikidele, eriti arengumaadele;
  - i) toetada asjakohasel juhul rahvusvahelisi seireprogramme nagu Maa-seire süsteemide ülemaailmne süsteem (GEOSS) ja ülemaailmne kliimaseiresüsteem (GCOS);
  - j) toetada selliseid algatusi nagu puhaste kütuste ja sõidukite alane partnerlus pliibensiini kasutamise lõpetamiseks, tegevus väävlisisalduse vähendamiseks kütustes, puhta siseõhu partnerlusprogramm ja üleilmne elavhõbeda partnerlusprogramm kivisöe põletamisel eralduva elavhõbeda vähendamiseks; aidata riike, kus soovitakse asendada metüültertsiaarbutüületrit (MTBE) bensiinis.

Rakendamisvahendid

28. Tuleb võtta meetmeid, et:

- f) toetada mõõduka hinnaga, tõhusate ja keskkonnaohutute tehnoloogiate siiret soodsatel tingimustel, sealhulgas vastastikku kokkulepitud soodus- ja eelistingimustel, puhtamalt töötavate sõidukite, puhtama liikluskorralduse ja puhtamate kütuste (sealhulgas nüüdisaegsete puhtamate fossiilkütuste, taastuv- ja alternatiivkütuste) huvides erasektori kaasamise kaudu;
- b) kutsuda rahastajaid üles jätkama rahastamist mitmepoolse fondi järgmise täiendamise ajal kooskõlas Montreali protokolliga;
- c) suurendada erasektori ja teiste huvirühmade suutlikkuse parandamist, institutsioonilist tugevdamist ja kaasamist töösse parema õhukvaliteedi saavutamiseks, võttes arvesse arengumaade, eriti väikesaarte arenguriikide, vähimarenenud riikide ja sisemaa arenguriikide eriolukorda ja -vajadusi;
- d) aidata arengumaadel ja üleminekumajandusega riikidel parandada oma suutlikkust heitkoguste andmekogu kontrollimisel, koostamisel ja uuendamisel, õhusaaste mõjude mõõtmisel ja hindamisel, samuti edendada õhuheiteteabe vahetamist;
- e) edendada investeringuid ja partnerlust säästvate ja energiatõhusate mitmeliigilise transpordi süsteemide loomiseks;
- f) kutsuda rahvusvahelisi organisatsioone ja rahastajaid üles laiendama oma toetust arengumaadele, kus esineb märkimisväärselt palju looduslikku õhusaastet, eriti tolmu, liivatorme, metsatulekahjusid ja vulkaanilist tuhka, tõstes ka nende varajase hoiatamise, seire ja ennetusmeetmete suutlikkust;
- g) toetada sobiva tehnoloogia ja sobivate meetmete arendamist, et vähendada jäätmete põletamisest ja tuhastamisest tekkivat õhuheidet;
- h) hõlbustada keskkonnaohutute ja mõõduka hinnaga jäätmekäitluse, jäätmete kõrvaldamise ja ringlussevõtu tehnoloogiate siiret arengumaadesse.

D. Kliimamuutused

29. Kliimamuutused on ülemaailmne säästva arengu proovikivi, millel on tugev sotsiaalne, majanduslik ja keskkonnaalne mõõde. Hiljutised Valitsustevahelise Kliimamuutuste Komisjoni uuringutulemused kliimamuutuste mõju kohta säästvale arengule on murettekitavad. Kliimamuutused mõjutavad kõiki riike, kuid see mõju võib olla eriti tõsine arengumaadele, eriti Aafrika riikidele, vähimarenenud riikidele, sisemaa arenguriikidele ja väikesaarte arenguriikidele, mis on iseäranis haavatavad, arvestades kaitsetut asukohta, ebapiisavaid vahendeid ja piiratud võimet kliimamuutuste mõjudega toime tulla. Märkides ära inimtegevuse mõju kliimamuutustele, rõhutab Säästva Arengu Komisjon rahvusvahelise üldsuse tähelepanu ja edasiste meetmete pakulist vajadust selles valdkonnas kooskõlas ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooniga, mööndes, et sotsiaalne ja majanduslik areng ning vaesuse vähendamine on arengumaade jaoks ülekaalukad prioriteedid. ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon on võtmevahend kliimamuutustega tegelemiseks. Säästva Arengu Komisjoni otsuste eesmärk on ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ja selle Kyoto protokolliga täiendada ja toetada, mitte dubleerida.

30. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) täita ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioonist tulenevaid kohustusi kooskõlas kliimamuutuste raamkonventsiooni põhimõtetega, sealhulgas ühise, kuid diferentseeritud vastutuse ja vastava suutlikkuse põhimõttega, ning saavutada eesmärk stabiliseerida kasvuhoonegaaside sisaldus atmosfääris sellisel tasemel, et see ei avaldaks kliimasüsteemile inimtekkelist mõju;
- b) arendada ja levitada erasektori kaasamise, turukesksete lähenemisviiside, toetava riikliku poliitika ja rahvusvahelise koostöö kaudu nüüdisaegseid energiatehnoloogiaid, sealhulgas puhtamaid fossiilkütuseid, energiatõhusust ja taastuvenergia liike nagu hüdro-, maapõue-, tuule- ja bioenergia (biokütused, päikese-, vesinikuenergia) ja teisi uusi taastavaid energiaallikaid ja tehnoloogiaid, mis aitavad vähendada kasvuhoonegaaside heidet;
- c) jätkata toetust arengumaadele, võimaldades sealhulgas rahalist ja tehnilist abi eriti Aafrika riikidele, vähimarenenud riikidele, sisemaa arenguriikidele ja väikesaarte arenguriikidele, et aidata neil tulla toime kliimamuutustega seotud raskuste ja prioriteetidega;
- d) lõimida kliimamuutuse riskid ja sellega seotud poliitilised meetmed riikide säästva arengu strateegiatesse, sealhulgas vaesuse vähendamise strateegiatesse;
- e) uurida uute esilekerkivate tehnoloogiate nagu süsiniku salvestamise ja ladestamise ning muu fossiilkütuse allikatest tuleneva heite vähendamise tehnoloogiate tehnilist ja majanduslikku teostatavust ja keskkonnaohutust;
- f) püüelda kliimamuutustele igakülgse reageerimise pikaajalise strateegia suunas, edendades jätkusuutlikku majandusarengut, kiirendades üleminekut vähem kasvuhoonegaase õhku paiskavale majandusele ning parandades kliimamuutuste mõjudega kohanemise võimet ja kliimamuutustele reageerimise meetmeid;
- g) toetada arengumaade jõupingutusi metsatustamisest ja metsade vähendamisest tuleneva heite vähendamiseks ning edendada süsiniku neeldumise alade ja reservuaaride säästvat majandamist, säilitamist ja suurendamist, korraldades paremini maakasutust, kaitstes pinnast, metsastades, metsa uuendades ja säilitades;
- h) toetada varajast hoiatamist, riskijuhtimist ja suurõnnetuste vähendamist ning õnnetustele reageerimise meetmeid arengumaades, eriti kõige haavatavamates riikides nagu väikesaarte arenguriigid ja vähimarenenud riigid;
- i) edendada algatusi, mille eesmärk on parandada kliimamuutlikkuse ja -muutuste mõjudega seotud teabe asjakohasust, kasulikkust ja kättesaadavust, et seda teavet saaks kasutada

- varajaseks hoiatamiseks ja riskijuhtimiseks;
- j) lõimida suurõnnetuste riski vähendamise tegevusest saadud kogemusi kohanemismeetmetesse ja planeerimisse;
  - k) suurendada ühiskonna paindlikkust kliimamuutustest põhjustatud suurõnnetuste korral, kaitstes loodusvarasid ja säilitades ökosüsteeme mangroovimetsade ja korallrahude säilitamise ja taastamise, metsa uuendamise ja karjamaade taastamise, ranna- ja mereressursside (sealhulgas kalavarude) kaitse ja veeressursside integreeritud majandamise kaudu, ning suurendada ja toetada jätkuvalt sellealaseid jõupingutusi eriti arengumaades;
  - l) parandada eelkõige arengumaade suutlikkust ja toetada nende jõupingutusi kliimarisikide ja haavatavuse arvestamisel investeerimiskavades ja infrastruktuuri arendamise kavandamises.

Kohalik, piirkondlik ja rahvusvaheline koostöö

31. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) suurendada asjakohasel juhul rahvusvahelist toetust piirkondlike kliimaseiresüsteemide ja -võrkude rajamiseks ja/või tugevdamiseks, suurendades seejuures ka kliimaseire ja modelleerimise alast uurimistegevust ning sellekohase teabe levitamist, parandades ka arengumaade vastavat suutlikkust;
- b) tugevdada Kyoto protokolliga ühinenud riikide rahvusvahelist toetust, et parandada arengumaade (eriti Aafrika riikide) ja üleminekumajandusega riikide institutsioonide suutlikkust osaleda tulemuslikult puhta arengu mehhanismis ja asjakohasel juhul selle ühisrakenduses;
- c) tugevdada olemasolevaid rahastamismehhanisme kliimamuutustega kohanemise meetmete jaoks;
- d) tugevdada põhja-lõuna-, lõuna-lõuna- ja kolmepoolset koostööd kliimamuutuste alase teadus- ja arendustegevuse ja tutvustamise algatustes;
- e) laiendada dialoogi osoonikihti hõrendavate ainete (sealhulgas kasvuhoonegaaside) teemal.

Rakendamisvahendid

32. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) edendada kliimamuutustega kohanemise ja nende leevendamise tehnoloogiate arendamist, tutvustamist ja kasutuselevõtmist ning nende tehnoloogiate siiret arengumaadesse, eriti Aafrikasse, väikesaarte arenguriikidesse, vähimarenenud riikidesse ja sisemaa arenguriikidesse;
- b) parandada eriti arengumaade suutlikkust uurida kliimamuutuste mõjusid ja teha koolitusi tehnoloogilise võimekuse alal, et tulla toime kliimamuutuste ebasoodsate mõjudega, toetades muu hulgas jõupingutusi ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni, ÜRO Valitsustevahelise Kliimamuutuste Komisjoni ja teiste vastavate rahvusvaheliste organisatsioonide ning kahepoolse ja piirkondliku partnerluse raames;
- c) arendada jätkuvalt riikidevahelist partnerlust, sealhulgas avaliku ja erasektori vahelist partnerlust, et tulla toime kliimamuutuste võimalike ebasoodsate mõjudega arengumaades, eriti Aafrikas, väikesaarte arenguriikides ja vähimarenenud riikides;
- d) edendada suutlikkuse parandamist ja institutsioonilist tugevdamist riiklikul tasandil eriti arengumaades, sealhulgas rahalise ja tehnilise abiga Maa süsteemi seireks ja hindamiseks ning kliimamuutuste muutujatest teatamiseks;

- e) ergutada osalusel põhinevaid lähenemisviise kliimamuutustega tegelemiseks, sealhulgas avaliku ja erasektori ning ühiskondlikku partnerlust riiklikul, piirkondlikul ja ülemaailmsel tasandil;
- f) edendada kõigi peamiste rühmade, s.t naiste, laste ja noorte, põlisrahvaste, vabaihenduste, kohalike asutuste, töötajate ja ametiühingute, ettevõtete ja tööstuste, teadus- ja tehnoloogiaringkonna ning talupidajate osalust ja teadlikkust seoses kliimamuutustega, sest see mõjutab kõiki ühiskonnaosi;
- g) kaasata naisi seoses kliimamuutuste poliitika arendamise ja rakendamisega kõigisse otsusetegemise aspektidesse;
- h) tunnustada ja toetada jõupingutusi, mida arengumaad kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks teevad.

E. Seosed, valdkondadevahelised küsimused ja rakendamisvahendid

33. Nelja omavahel seotud teema koos käsitlemine, võttes säästva arengu majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonna tugisambaid arvesse tasakaalustatult, parandaks tõhusust, mõjutaks elustiili muutumist ja aitaks kaasa üksteist täiendavate ja tugevdavate poliitiliste võimaluste ja meetmete elluviimisele. Valdkondadevahelised küsimused tuleb süstemaatiliselt siduda poliitiliste meetoditega, programmidega ja arengukoostöö tegevusvaldkondadega muu hulgas üldsuse osaluse kaudu ja eriti naiste suure osalemise kaudu otsusetegemisel. Kohustuste muutmisel tegevuseks on rakendamisvahendid otsustava tähtsusega.

34. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) tagada, et energia, tööstuse, õhusaaste ja atmosfääri ning kliimamuutustega seotud tegevuskavad ja poliitika oleksid asjakohaselt lõimitud riikide säästva arengu strateegiatesse, vaesuse vähendamise strateegiatesse, riikide arengukavadesse ja poliitikaraamistikesse;
- b) toetada riikide säästva arengu strateegiate rakendamist ning kogemuste ja parimate tavade jagamise algatusi ning nende strateegiate vabatahtlikku ülevaatamist;
- c) tugevdada head haldust kõigil tasanditel nii avalikus kui ka erasektoris, et säästva arengu agenda neljas teemavaldkonnas edu saavutada;
- d) rakendada täielikult ülemaailmset arengupartnerlust ja suurendada 2005. aasta maailma tippkohtumisel antud impulssi, et täita ja viia kõigil tasanditel ellu suuremate ÜRO konverentside ja tippkohtumiste lõppdokumentides võetud kohustused;
- e) edendada põhja-lõuna-, lõuna-lõuna- ja kolmepoolset, samuti kohalikku ja piirkondlikku koostööd rahvusvaheliste agentuuride toel;
- f) luua kõigil tasanditel vabatahtlikke partnerlussidemeid, kaasates asjaomaseid huvirühmi, näiteks peamisi rühmi ja asutusi, et lahendada selle teemakogumiga seotud rakendamisraskused;
- g) kaasata erasektor aktiivsemalt rakendamisse muu hulgas investeringuteks soodsa keskkonna loomise, rahvusvaheliste erainvesteeringute voogude ning avaliku ja erasektori partnerluse kaudu;
- h) parandada Johannesburgi rakenduskava elluviimiseks arengumaade juurdepääsu rahastamis- ja investeerimisallikatele, suurendades sealhulgas ametlikku arenguabi, edendada rahvusvahelist kaubandust kui arengumootorit, tehnoloogiasiiret vastastikku kokkulepitud tingimustel, suuremaid investeringuvoogusid ja asjakohasel juhul võlavabastust;
- i) saavutada ja säilitada makroökonomilist stabiilsust ja pikaajalist kasvu muu hulgas tõhusa riigirahanduse kaudu ning tagada, et arenguabi kasutataks riigi suutlikkuse parandamiseks;

- j) hõlbustada suuremaid välismaiste otseinvesteeringute voogusid arengumaade säästva arengu toetamiseks ja suurendada kasu, mida arengumaad võivad välismaistest otseinvesteeringutest saada;
- k) kutsuda mitmepoolseid rahastamismehhanisme nagu Maailma Keskkonnafond võimaldama arengumaadele paremat juurdepääsu rahastamisele, lihtsustades muu hulgas reegleid ja aruandluskorda ning vähendades tehingukulusid;
- l) koondada rahalised ressursid arengumaade, eriti Aafrika riikide, vähimarenenud riikide, sisemaa arenguriikide ja väikesaarte arenguriikide toetamiseks nende riikide säästva arengu strateegiate tõhusal rakendamisel;
- m) ergutada võimaluse ja vajaduse korral strateegiliste keskkonnahindamise kavade ja programmide rakendamist;
- n) tagada, et investeerimis- ja kaubanduspoliitika ei oleks diskrimineeriv ja oleks struktureeritud, nii et see soodustaks arengumaade ja üleminekumajandusega riikide tehnoloogilist suutlikkust;
- o) töötada kaubanduslääbirääkimiste Doha ringi varajase lõpetamise ja arengule suunatud tulemuse nimel;
- p) toetada esmajoonel arengumaades avaliku sektori suutlikkuse parandamist terviklikuks säästva arengu planeerimiseks ja poliitika koordineerimiseks kõigi vastavate osakondade ja ministriumide vahel, et soodustada poliitika ühtsust;
- q) edendada tehnilise suutlikkuse parandamist ja oskusteavet muu hulgas mitmepoolsete finantsasutuste abi ning teadus- ja arengukoostöö kaudu arenenud ja arengumaade vahel, keskendudes arengumaade loodusvarade potentsiaalile;
- r) arendada edasi tehnoloogilise toetuse ja suutlikkuse parandamise Bali strateegilist kava ja viia see täielikult ellu ning võimaldada selleks rahalist abi;
- s) edendada paremat arusaamist elustiili ja üksikisiku käitumise sotsiaalsete, majanduslike ja keskkonnaaspektide vahelistest seostest, kinnitades taas üldise alghariduse 2015. aasta eesmärgi saavutamise tähtsust, lisades säästvat arengut toetava hariduse ametlikku õppekavva ja edendades elukestvat õpet formaalset, informaalset ja mitteformaalset haridust andvate asutuste, vabaühenduste ja töökoha kaudu, arvestades ÜRO säästvat arengut toetava hariduse dekaadi raamistikku;
- t) lõimida terviseküsimumused, sealhulgas kõige haavatavamate rahvaste omad, vaesuse vähendamise ja säästva arengu strateegiatesse, poliitikasse ja programmidesse;
- u) tunnustada ja asjakohasel juhul kasutada Agenda 21-s määratletud üheksa peamise rühma teadmisi ja kogemusi ning tunnustada ka vajadust nende tõhusa panuse ja osaluse järele otsustusprotsessis ja Johannesburgi rakenduskava elluviimisel;
- v) edendada, hõlbustada ja asjakohasel juhul rahastada keskkonnaohutute tehnoloogiate ja vastava oskusteabe kättesaadavust, arengut ja levitamist eriti arengumaades ja üleminekumajandusega maades soodsatel tingimustel, sealhulgas vastastikku kokkulepitud eelis- ja soodustingimustel ning vastavalt Agenda 21 34. peatükis sätestatule;
- w) suurendada riiklikke ja erainvesteeringuid teadus- ja arendustegevusse ning tugevdada tehnoloogiakoostööd, sealhulgas teadus- ja arendustegevuse koostööd seoses kõigi Säästva Arengu Komisjoni 15. istungi teemade rakendamisega;
- x) toetada tehnilise abi ja rahastamisega arengumaade teadus- ja tehnoloogilise suutlikkuse parandamist muu hulgas olemasolevaid kvaliteedikeskuseid ja „virtuaalülikoole” edendades ning uusi luues;
- y) rõhutada mittesäästvate tarbimis- ja tootmismudelite muutmise olulisust ning toetada sellega seoses täielikult Marrakechi protsessi ja selle tööühmi, s.t säästva tarbimise ja tootmise programmide kümneaastast raamistikku;

- z) suurendada soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamist kõigis säästva arengu valdkondades, kinnitades taas naiste arengule innustamise ja täieliku otsuste tegemisel osalemise tähtsust, ning suurendada naiste osalust ettevõtluse ja tööstuse arendamises muu hulgas väikelaenu, hariduse ja suutlikkuse tõstmise kaudu;
- aa) tugevdada üleriigilisi ja piirkondlikke säästva arengu poliitika ja programmidega seotud teabe-, statistika- ja analüüsiteenuseid, kus andmeid rühmitatakse muu hulgas soo, vanuse ja muude tegurite põhjal, ning ergutada rahastajaid andma arengumaadele rahalist ja tehnilist abi, et parandada nende suutlikkust sõnastada säästva arengu poliitika ja rakendada vastavaid programme Johannesburgi rakenduskaava paragrahvis 129 sätestatu kohaselt.

Mauritiuse rakendusstrateegia ülevaatamine ja edasine elluviimine

35. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) viia täielikult ja tõhusalt ellu Barbadosse tegevuskavas ja Mauritiuse rakendusstrateegias vastu võetud kohustused, programmid ja sihid;
- b) edendada rahvusvahelisel, piirkondlikul ja riigi tasandil Säästva Arengu Komisjoni rolli ja mandaadiga kooskõlas olevaid partnerlusalgatusi väikesaarte arenguriikide säästva arengu toetuseks kooskõlas Mauritiuse rakendusstrateegia raamistikuga ning vaadata neid üle;
- c) ergutada ÜRO süsteemi vastavaid agentuure oma mandaadi piires süvalaiendama Mauritiuse rakendusstrateegiat oma tööprogrammides, et tunnustada väikesaarte arenguriikide erivajadusi ja neile reageerida;
- d) õhutada rahastajaid, finantsasutusi ja rahastamismehhanisme kaaluma viise, kuidas lihtsustada ja parandada rahaliste ressursside kättesaadavust väikesaarte arenguriikide jaoks, võttes arvesse nende võrdlemisi väikest suurust, piiratud võimet koostada projektitaotlusi ja projekte ellu viia.

Aafrika

36. Tuleb võtta meetmeid, et:

- a) toetada Aafrika riikide jaoks esmatähtsate meetmete rakendamist, sealhulgas mõõduka hinnaga ja keskkonnaohutute energiateenuste pakkumist, infrastruktuuri arendamist, õhusaaste vähendamist, õhusaasteandmete kogumist ja seire suutlikkuse parandamist ning kliimamuutuste mõjudega (nagu põud ja kõrbestumine) kohanemist;
- b) suurendada rahalist ja tehnilist abi ning ressursse Aafrika jaoks kokkulepitud tegevusprogrammide ja piirkondlike rakenduste, sealhulgas Aafrika energeetikaministrite foorumi (FEMA) ja Aafrika arengu uue partnerlusprogrammi (NEPAD) eesmärkide toetuseks;
- c) toetada Aafrika riike teaduse ja tehnoloogia, suurõnnetuste riski vähendamise ja hüdroenergia arendamise tegevuskavade rakendamisel.

Ülevaatamine

37. Vaadata 2010. ja 2014. aastal ühe- või kahepäevastel istungitel üle, kuidas Säästva Arengu Komisjoni 15. istungi otsuseid on rakendatud.